

Stockholm den 24 september 2025

Svea hovrätt
Box 2290
103 17 Stockholm

Mål nr T 7607-25, Karin Brodin och Pär Brodin ./.
Staten genom Justitiekanslern et v.v., angående
skadestånd

Hovrätten har förelagt Karin och Pär Brodin (nedan ”makarna Brodin”) att svara på statens överklagande (aktbilagorna 1 och 5), samt berett dem tillfälle att yttra sig i frågan om målet ska avgöras efter huvudförhandling. Med anledning av detta får de anföra följande.

1 SAMMANFATTNING AV VAD MÅLET HANDLAR OM

- 1.1 Bakgrunden till tvisten finns korrekt återgiven i tingsrättens dom. Mot bakgrund av statens överklagande vill makarna Brodin dock inledningsvis beskriva vad målet handlar om, från deras perspektiv.
- 1.2 Karin och Pär Brodin äger en liten gård utanför [REDACTED] i Södermanland. Gården heter [REDACTED], och den har funnits i Karin Brodins familj i över hundra år. Utöver makarna Brodins bostad innefattar gården även uthyrningstorp, en liten sjö, och ett mindre skogsbestånd.

- 1.3 Under försommaren 2019, i samband med att gården lämnades över från Karin Brodins föräldrar till makarna Brodin, drabbades skogen på gården av ett granbarkborreangrepp. Granbarkborren är en skadeinsekt som angriper granar och som snabbt kan leda till att stora skogsbestånd dör ut. Vid sådana angrepp är det ofta bråttom att ingripa för att hindra att angreppet sprider sig. När de första tecknen på angreppet började visa sig vände sig makarna Brodin därför till Skogsstyrelsen och bad om att få ingripa för att rädda skogen genom att ta ner cirka 25 granbarkborreangripna träd.
- 1.4 Fyra veckor senare återkom Skogsstyrelsen med ett besked till makarna Brodin. Myndighetens inställning var att skogen, trots angreppet, skulle ”lämnas helt orörd”. Skogsstyrelsen hänvisade till att den hade fattat beslut om att registrera de aktuella skogsområdena som nyckelbiotoper.
- 1.5 Skogsstyrelsen har inventerat och registrerat nyckelbiotoper sedan 1990-talet. Verksamheten har lett till flera juridiska tvister under senare år, eftersom ett registreringsbeslut kan få långt större konsekvenser för enskilda skogsägare än vad myndigheterna räknade med när verksamheten började. Bland annat innebär ett registreringsbeslut att markägaren inte får förfoga över skogen utan att först samråda med en tillsynsmyndighet. Det innebär typiskt sett också att markägaren inte längre kan finansiera den skogsvård som krävs, eftersom det blir nästintill omöjligt att sälja virke från den registrerade skogen.
- 1.6 Makarna Brodin delade inte Skogsstyrelsens bedömning. Deras uppfattning var att de naturvärden som låg till grund för nyckelbiotopsregistreringarna riskerade att förstöras av

insektsangreppet och att det framstod som ogenomtänkt att hindra dem från att rädda skogen. De ifrågasatte också om Skogsstyrelsen alls hade haft laglig rätt att fatta registreringsbesluten från första början. Under tiden pågick en debatt om det rättsliga stödet för Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar, som senare skulle mynna ut i att omkring sexton förvaltningsdomstolsavgöranden och en statlig utredning kunde konstatera att det saknats stöd i rättsordningen för Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar (se nedan avsnitt 3.2). Makarna Brodin bestämde sig därför för att överklaga besluten till förvaltningsdomstol.

- 1.7 Den 16 november 2021 beslutade Förvaltningsrätten i Linköping att registreringsbesluten skulle upphävas. Förvaltningsrätten konstaterade, i enlighet med vad makarna Brodin hade gjort gällande, att nyckelbiotopsregistreringarna utgjorde förvaltningsbeslut som hade saknat stöd i lag.
- 1.8 Kammarrätten, som prövade målet efter överklagande från Skogsstyrelsen, gjorde samma bedömning som förvaltningsrätten: registreringsbesluten saknade stöd i lag och skulle upphävas.
- 1.9 Skogsstyrelsen överklagade även kammarrättsdomen, och målet togs till slut upp av Högsta förvaltningsdomstolen. Det blev det första i sitt slag.
- 1.10 I HFD 2024 ref. 1 beslutade Högsta förvaltningsdomstolen att makarna Brodins talan skulle avvisas utan prövning i sak. Med hänvisning till allmänna förvaltningsrättsliga principer om överklagbarhet bedömde Högsta förvaltningsdomstolen att besluten inte fick överklagas eftersom beslutens huvudsakliga

effekt – registreringarnas negativa påverkan på skogsfastigheternas ekonomiska värden – låg ”utanför Skogsstyrelsens uppdrag och ansvar”. Högsta förvaltningsdomstolen prövade därför inte den fråga som varit avgörande för utgången i underinstanserna, det vill säga om Skogsstyrelsen hade haft rätt att fatta de överklagade besluten. Det som gör Högsta förvaltningsdomstolens beslut särskilt anmärkningsvärt är att domstolen inte alls berör den omständigheten att makarna Brodin även ansåg sig ha rätt att få en sakprövning av målet med stöd av artikel 6.1 i Europakonventionen eftersom besluten innebar ett ingrepp i deras egendomsskydd. Den frågan prövades alltså inte i Högsta förvaltningsdomstolens avgörande, trots att makarna Brodin under hela målets handläggning hade hänvisat till Europakonventionens egendomsskydd och rätt till domstolsprövning som grund för att deras överklagande skulle prövas. (Se HFD 2024 ref. 1, tingsrättens aktbilaga 3.)

- 1.11 Följden av Högsta förvaltningsdomstolens avvisningsbeslut är att de omtvistade registreringsbesluten, som alltså saknat lagstöd, består än i dag. Makarna Brodin har fått finna sig i den situationen – och har samtidigt behövt se på medan stora delar av skogen dött till följd av granbarkborreangreppet.
- 1.12 Målet handlar alltså om att makarna Brodin har blivit föremål för förvaltningsbeslut, som av allt att döma är olagliga, men som ändå inte kan upphävas – eftersom makarna Brodin inte anses ha rätt att överklaga besluten.

- 1.13 Makarna Brodin ifrågasätter om den ordningen är förenlig med deras egendomsskydd och deras rätt till domstolsprövning enligt Europakonventionen.
- 1.14 Stockholms tingsrätt har instämt i makarna Brodins bedömning och konstaterat att staten gjort sig skyldig till en överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen, och – genom Högsta förvaltningsdomstolens beslut att inte pröva deras överklagande – deras rätt till en domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europakonventionen.
- 1.15 Till skillnad från vad staten gör gällande handlar målet inte om att överpröva Högsta förvaltningsdomstolens avgörande i HFD 2024 ref. 1. Makarna Brodin begär i stället en prövning av den fråga som Högsta förvaltningsdomstolen valde att inte ta ställning till i HFD 2024 ref. 1. Frågan är om staten, i makarna Brodins fall, har uppfyllt sina förpliktelser enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1, artikel 6.1 och artikel 13 i Europakonventionen.
- 1.16 Statens invändningar i målet är i allt väsentligt desamma som i tingsrätten. Tingsrätten har prövat invändningarna och kommit fram till att de inte utgör hinder för att bifalla makarna Brodins talan. Tingsrättens bedömning är korrekt och i linje med gällande rätt. Makarna Brodin anser att tingsrättens dom bör ändras endast på det sättet att hovrätten bestämmer skadeståndet till ett högre belopp i enlighet med vad makarna har anfört i sitt anslutningsöverklagande (aktbilaga 2).

2 INSTÄLLNING

- 2.1 Makarna Brodin motsätter sig att tingsrättens dom ändras i enlighet med vad staten har gjort gällande.
- 2.2 Till grund för bestridandet åberopar makarna Brodin samma grunder som i tingsrätten. Tingsrätten har gjort en korrekt bedömning i fråga om att staten överträtt makarna Brodins egendomsskydd och rätt till domstolsprövning och att skadestånd ska utgå för överträdelserna, och domen bör fastställas i dessa delar. Makarna Brodins inställning och grunderna för den utvecklas nedan.

3 STATEN HAR ÖVERTRÄTT MAKARNA BRODINS EGENDOMSSKYDD

3.1 Tingsrättens bedömning att nyckelbiotopsregistreringarna har inneburit en *inskränkning* i makarna Brodins egendomsskydd är korrekt

- 3.1.1 Målet rör alltså Skogsstyrelsens beslut i april 1995 respektive september 2016 att registrera två nyckelbiotoper på makarna Brodins fastigheter [REDACTED] och [REDACTED]. Makarna Brodin har gjort gällande att Skogsstyrelsens registreringsbeslut har fått tre konsekvenser som, för sig eller tillsammans, innebär att det skett en inskränkning i deras egendomsskydd. Effekterna är följande:

- (i) Makarna Brodin har förhindrats att förfoga fritt över den registrerade marken utan att först samråda med tillsynsmyndigheten.

- (ii) Registreringarna har försvårat för makarna Brodin att sköta om skogen till följd av de särskilda anvisningarna från Skogsstyrelsen om hur skogen får brukas.
- (iii) Registreringarna har försvårat för makarna Brodin att sälja virke från de registrerade skogsområdena och minskat fastigheternas värde.

3.1.2 Omständigheterna i sak är i allt väsentligt ostridiga i målet. Av skriftväxlingen i tingsrätten, och av statens överklagande, framgår att parterna *i och för sig* är överens om:

- (i) *att* en markägare är skyldig att samråda med tillsynsmyndigheten före varje tilltänkt skogsbruksåtgärd i en registrerad nyckelbiotop (se bl.a. p. 14–15 i statens kompletterande överklagande, aktbilaga 5),
- (ii) *att* makarna Brodin inom ramen för ett sådant samråd, efter att ha ansökt om att få ta ner cirka 25 granbarkborreangripna träd, har anvisats av Skogsstyrelsen att lämna marken ”orörd” (se bl.a. p. 58 i statens kompletterande överklagande), samt
- (iii) *att* en nyckelbiotopsregistrering får ekonomiska konsekvenser för markägaren i form av svårigheter att sälja virke (se bl.a. p. 61 i statens kompletterande överklagande).¹

¹ Staten har dock inte förklarat sig beredd att vitsorda att registreringsbesluten försvårat för makarna Brodin att sälja virke. Det beror på att staten anser att det inte finns något ”orsakssamband” mellan registreringsbesluten och de avsättningsproblem som kan uppstå i en nyckelbiotop, se tingsrättens aktbilaga 152 p. 3 (a) samt tingsrättens aktbilaga 51, p. 26–36. Påståendet om bristande ”orsakssamband” kommenteras nedan.

- 3.1.3 Tingsrätten har på ett riktigt sätt bedömt att registreringsbesluten har fått sådana rättsliga och ekonomiska konsekvenser för makarna Brodin att de sammantaget har inneburit en inskränkning i deras egendomsskydd i den mening som avses i Europakonventionen (se s. 11–12 i tingsrättens dom).
- 3.1.4 Statens invändningar i denna del är av huvudsakligen rättslig karaktär. *Dels* menar staten att motsvarande konsekvenser hade kunnat uppstå även utan Skogsstyrelsens registreringsbeslut, och att ”orsakssambandet” därför brister (se p. 17–65 i statens kompletterande överklagande). *Dels* menar staten, i fråga om samrådsskyldigheten, att konsekvenserna inte är tillräckligt påtagliga för att utgöra en ”inskränkning” i makarna Brodins egendomsskydd (se p. 56 i statens kompletterande överklagande). *Och dels* menar staten, vad gäller de ekonomiska konsekvenserna, att dessa beror på villkoren på den privata virkesmarknaden, och att staten inte kan hållas ansvarig för ”privata aktörers agerande” (se p. 66–67 i statens kompletterande överklagande).
- 3.1.5 Dessa tre invändningar har redan prövats av tingsrätten. Makarna Brodin anser att tingsrätten har gjort en korrekt bedömning i dessa delar, och utvecklar skälen för det nedan.
- (i) ”Orsakssambandet” brister inte*
- 3.1.6 När det gäller statens invändning om bristande orsakssamband menar makarna Brodin att invändningen inte kan godtas, av två skäl.
- 3.1.7 *För det första* är invändningen, som tingsrätten funnit, inte rättsligt relevant.

- 3.1.8 Att makarna Brodin hade kunnat drabbas av motsvarande effekter av andra skäl än Skogsstyrelsens registreringsbeslut innebär inte att staten kan undgå ansvar för sina beslut. I svensk skadeståndsrätt finns inget krav på att en skadegörande handling ska ha varit både *nödvändig* och *tillräcklig* för en viss verkan, för att ett orsakssamband ska anses föreligga.
- 3.1.9 Som tingsrätten konstaterat har registreringsbesluten varit ett *tillräckligt villkor* för att utlösa de effekter som makarna Brodin gjort gällande och det föreligger därför ett *tydligt orsakssamband*. Den bedömningen är helt i linje med svensk skadeståndsrättslig praxis.
- 3.1.10 Tingsrätten bedömning ligger också i linje med Europadomstolens praxis i liknande mål. I målet *Sporrong och Lönnroth mot Sverige*, som bl.a. rörde de ekonomiska effekterna av ett expropriationstillstånd, hade staten på motsvarande sätt som i detta mål invänt att de effekter som klagandena gjorde gällande skulle ha inträffat även om det aktuella expropriationstillståndet aldrig hade utfärdats. Staten argumenterade i det målet som följande:

Det kunde dock vara sant att – inte som ett resultat av någon förändring i den rättsliga situationen utan som en konsekvens av de fria marknadskrafterna – en försäljning eller uthyrning rent faktiskt kunde försvåras, när ett hot om expropriation vilade över en fastighet. [...] Sådana verkningar av tillståndet kunde emellertid inträffa så snart det blivit känt att kommunen eller något annat organ planerade eller övervägde expropriation. Det kunde även finnas andra element i en stadsplan, vad gällde byggande av nya gator och uppförande av offentliga inrättningar, t.ex., vilka skulle medföra liknande effekter på fastigheternas värde och möjligheterna att finna en köpare. Detta var dock risker av ett slag som varje fastighetsägare hade att bära och något intrång i det fredliga nyttjandet av egendom kunde ej anses ha skett.

(Se *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, no. 7151/75 & 7152/75, Europakommissionens rapport av den 8 oktober 1980, Series B no. 46 (1980–1984), p. 57–59. En svensk översättning av rapporten finns publicerad i Sundberg (red.), *Sporrong-Lönnroth*, Institutet för offentlig och internationell rätt nr. 63, se utdrag i bilaga 1.)

- 3.1.11 Europadomstolen godtog inte statens invändning utan konstaterade att expropriationstillstånden likväl hade utgjort inskränkningar i klagandenas egendomsskydd (se *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 23 September 1982, §§ 58-60, Series A no. 52).
- 3.1.12 Tingsrätten har alltså gjort en korrekt bedömning när den avfärdat statens invändning som rättsligt irrelevant.
- 3.1.13 *För det andra* är invändningen sakligt sett ogrundad.
- 3.1.14 Statens inställning är att makarna Brodin hade fått utstå samma konsekvenser oavsett om Skogsstyrelsen hade fattat registreringsbesluten eller inte. Statens invändning bygger på att andra aktörer (t.ex. domstolar i fråga om samrådsskyldigheten och skogsbolag eller virkesköpare i fråga om förutsättningarna för att sälja virke från områdena) skulle ha gjort samma bedömning som Skogsstyrelsen i fråga om *dels*
- områdenas status som nyckelbiotoper, *dels*
 - nyckelbiotopernas exakta gränser,
- varvid samma situation hade uppstått som i dag, oberoende av registreringsbesluten.

- 3.1.15 Det finns ingenting som tyder på att det antagandet är korrekt. Tvärtom talar bevisningen i målet för att antagandet är osannolikt.
- 3.1.16 Med anledning av bl.a. statens invändning i denna del har makarna Brodin inhämtat ett sakkunnigutlåtande av [REDACTED] [REDACTED], som är expert inom skoglig naturvård och naturvårdspolitik på LRF Skogsägarna (se tingsrättens aktbilaga 78). [REDACTED] har även tidigare arbetat med inventering av nyckelbiotoper i privat sektor.
- 3.1.17 Av sakkunnigutlåtandet framgår att inventering och registrering av nyckelbiotoper i stor utsträckning bygger på subjektiva bedömningar, snarare än en enkel dokumentation av objektiva och obestridliga fakta. Detta styrks av den forskning som finns på området och som tyder på att samstämmigheten är mycket låg när olika bedömare får i uppgift att inventera och nyckelbiotopsklassificera samma skogsområden oberoende av varandra. I en majoritet av fallen kommer inventerarna till olika slutsatser, även om de objektiva förhållandena i skogen är desamma. Det enda som står klart är att Skogsstyrelsens bedömningar i praktiken blir normerande för andra aktörer. Om Skogsstyrelsen bedömt att ett område utgör en nyckelbiotop anser sig t.ex. virkesköpare och andra marknadsaktörer bundna av den bedömningen och agerar därefter. Den sakkunniges slutsats är således att det finns ett tydligt ”orsakssamband” mellan Skogsstyrelsens registreringsbeslut och de konsekvenser som makarna Brodin gör gällande (här i fråga om de ekonomiska konsekvenserna). (Se tingsrättens aktbilaga 78.)

- 3.1.18 Det saknas alltså fog för statens antagande om att andra aktörer skulle ha gjort precis samma bedömning som Skogsstyrelsen i fråga om de registrerade områdenas status som nyckelbiotoper – och att samma konsekvenser därmed hade uppstått oberoende av Skogsstyrelsens registreringar. Invändningen framstår som spekulativ.
- 3.1.19 Sammanfattningsvis har tingsrätten gjort en korrekt bedömning när den avfärdat statens invändning om bristande orsakssamband.
- (ii) Effekterna av registreringsbesluten är tillräckligt påtagliga för makarna Brodin för att utgöra en inskränkning i deras egendomsskydd*
- 3.1.20 När det gäller statens invändning om att konsekvenserna av registreringsbesluten för makarna Brodin inte är tillräckligt påtagliga för att innebära en inskränkning i deras egendomsskydd, är makarna Brodin av en annan uppfattning.
- 3.1.21 Makarna Brodin anser att tingsrätten på ett korrekt sätt vägt samman de olika konsekvenserna och konstaterat att de i vart fall *sammantaget* får anses innebära att det skett en inskränkning i makarna Brodins egendomsskydd. Det framstår också som uppenbart av bevisningen i målet att makarna Brodin har påverkats på ett påtagligt sätt av besluten. Som framgår av bl.a. förhören med Karin och Pär Brodin och den skriftliga bevisningen i målet har registreringsbesluten i praktiken lett till att de
- underställts en samrådsplikt för varje åtgärd – stor eller liten – som de vill vidta i sin skog;

- inte kunnat ingripa för att skydda skogen mot ett omfattande skadedjursangrepp, med följden att stora delar av skogen dog;
- inte längre kan finansiera sin skogsvård i den utsträckning som behövs, eftersom det är mycket svårt att få avsättning för virke från skogen; och att
- de berörda fastigheterna följaktligen har förlorat flera miljoner kronor i värde.

3.1.22 Sammanfattningsvis har tingsrätten gjort en korrekt bedömning när den avfärdat statens invändning om bristande påtaglighet.

(iii) Staten hålls inte ansvarig för privata aktörers agerande

3.1.23 När det gäller statens invändning att den inte kan hållas ansvarig för att registreringsbeslutens ekonomiska konsekvenser – d.v.s. svårigheterna att sälja virke från de registrerade områdena – anser makarna Brodin att invändningen är missriktad i sammanhanget.

3.1.24 Det är i och för sig korrekt att staten inte bär något generellt ansvar för privata aktörers agerande, t.ex. på virkesmarknaden. Men det är inte vad målet handlar om. Målet handlar om att myndighetsbeslut som i praktiken och på ett påtagligt sätt påverkar enskilda måste uppfylla vissa grundläggande rättssäkerhetsgarantier, bl.a. kravet på lagstöd i Europakonventionen. Makarna Brodin menar att staten brustit i det hänseendet.

3.1.25 Staten klandras alltså inte för vad virkesmarknaden har gjort – utan för att ha brustit i sina egna förpliktelser att säkerställa att det funnits stöd i rättsordningen för Skogsstyrelsens beslut.

3.1.26 Att den förpliktelsen sedan har *aktualiserats* delvis till följd av förhållandena på marknaden är varken ovanligt eller en grund för ansvarsfrihet. Om statliga åtgärder som urholkar marknadsvärdet på enskildas egendom inte ansågs rättsligt relevanta hade egendomsskyddet till stora delar mist sin betydelse. Det är alltså inte en hållning som är förenlig med gällande rätt. (Jfr ovan p. 3.1.10 angående statens talan i *Sporrong och Lönnroth mot Sverige* – där staten på ett liknande sätt resonerade att konsekvenserna i det fallet uppstått ”inte som ett resultat av någon förändring i den rättsliga situationen utan som en konsekvens av de fria marknadskrafterna”. Detta utgjorde alltså inte skäl att avfärda klagomålet, utan staten fälldes för överträdelser av artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 och artikel 6 i Europakonventionen.)

3.1.27 Statens invändning är alltså inte relevant och kan inte godtas.

Sammanfattning

3.1.28 Sammanfattningsvis har tingsrätten korrekt funnit att Skogsstyrelsens registreringsbeslut har utgjort en inskränkning i makarna Brodins egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen. Statens invändningar i denna del föranleder ingen annan bedömning.

3.2 Tingsrättens bedömning att inskränkningen i makarna Brodins egendomsskydd saknat stöd i lag är korrekt

3.2.1 Makarna Brodin har gjort gällande att Skogsstyrelsens registreringsbeslut saknat stöd i lag i den mening som avses i artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.

- 3.2.2 För att en rättighetsbegränsande åtgärd ska uppfylla konventionens lagstödskrav krävs stöd i den nationella rättsordningen som är tillräckligt *tillgängligt, precist och förutsebart* för den som påverkas av inskränkningen (se *Beyeler v. Italy* [GC], no. 33202/96, § 109, ECHR 2000-I, se även SOU 2025:2 s. 287). Kravet handlar alltså om att rättighetsbegränsande åtgärder måste ske på ett för enskilda rättssäkert sätt.
- 3.2.3 Tingsrätten har korrekt funnit att Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar inte har skett med ett sådant rättsligt stöd som lever upp till Europakonventionens krav.
- 3.2.4 Som tingsrätten konstaterat har samma bedömning gjorts i ett stort antal förvaltningsrättsliga avgöranden där frågan om huruvida det funnits lagstöd för Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar har prövats (se tingsrättens aktbilaga 13, där det framgår att totalt sexton förvaltningsrätter och kammarrätter funnit att registreringsbesluten saknat stöd i lag).
- 3.2.5 Frågan har även prövats i den bakomliggande förvaltningsprocessen i just makarna Brodins fall. Förvaltningsrätten konstaterade att ”det eventuella stöd – uttryckligen eller implicit – som har funnits i regeringsuppdrag eller regeringsbeslut inte har varit tillräckligt”. Kammarrätten gjorde samma bedömning.
- 3.2.6 Samma bedömning gjordes också i den statliga utredningen SOU 2020:73 *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen*. Utredningen fann varken stöd i lag, förordning eller de av Skogsstyrelsen angivna myndighetsinstruktionerna, regeringsuppdragen eller

regleringsbrev för myndighetens inventering och registrering av nyckelbiotoper (se SOU 2020:73, s. 718–728). Utredningens analys kan inte anses ha blivit inaktuell genom HFD 2024 ref. 1, eftersom Högsta förvaltningsdomstolen inte prövade frågan om registreringsbesluten hade varit lagliga.

- 3.2.7 Som tingsrätten konstaterat beslutade Skogsstyrelsen den 21 december 2021 att upphöra helt med att registrera nya nyckelbiotoper, efter att verksamheten upprepade gånger underkänts i domstol. Skogsstyrelsens skäl för beslutet var att det var oklart om det överhuvudtaget krävs och finns rättsligt stöd för att fatta registreringsbesluten (se Skogsstyrelsens beslut den 21 december 2021, tingsrättens aktbilaga 12).
- 3.2.8 Såväl tingsrätten som en statlig utredning och sexton förvaltningsdomstolar har alltså funnit att Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar har saknat stöd i lag. Det indirekta lagstöd som staten i efterhand har pekat på kan därmed svårigen anses uppfylla konventionens krav på rättssäkerhet och anses vara tillräckligt tillgängligt, precist och förutsebart för den enskilde.
- 3.2.9 Sammanfattningsvis har tingsrätten korrekt funnit att registreringsbesluten utgjort inskränkningar i makarna Brodins egendomsskydd som saknat stöd i lag.
- 3.2.10 Redan av det skälet föreligger alltså en överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.

- 3.3 Tingsrättens bedömning att inskränkningen i makarna Brodins egendomsskydd även har varit *oproportionerlig* har varit befogad och korrekt**
- 3.3.1 Tingsrätten har, utöver att konstatera att registreringsbesluten inte lever upp till Europakonventionens lagstödskrav, även konstaterat att registreringsbesluten inte har levt upp till Europakonventionens krav på *proportionalitet* (se s. 13–14 i tingsrättens dom).
- 3.3.2 Staten gör nu gällande att denna del av prövningen har legat utanför processramen och att frågan inte borde ha blivit föremål för tingsrättens prövning (se p. 73–75 i statens kompletterande överklagande). Staten anger som skäl att den ”utgått ifrån att parterna i målet har varit överens vad gäller frågan om proportionaliteten”.
- 3.3.3 Detta är inte korrekt. Skälen för det är följande.
- 3.3.4 Frågan om en inskränkning i enskildas fri- och rättigheter uppfyller kraven på bl.a. proportionalitet är en ren rättsfråga som inte omfattas av endera partens formella åberopsbörda. Som utgångspunkt får det dock anses åligga staten att motivera att inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter uppfyller kravet på proportionalitet. (Se bl.a. rättsfallen *Piechowicz v. Poland*, no. 20071/07, § 212, 17 April 2012 och *P. v. Poland*, no. 56310/15, § 77, 13 February 2025. Jfr även Mårild och Granlund, SvJT 2025 s. 549, där författarna argumenterar för att staten bär en *förklaringsbörda* eller *motiveringsbörda* avseende statliga ingrepps förenlighet med proportionalitetsprincipen vid inskränkningar i unionsrättsligt skyddade fri- och rättigheter.)

- 3.3.5 Tingsrätten har alltså haft att ta ställning till frågan om registreringsbeslutens förenlighet med proportionalitetsprincipen som en rättstillämpningsfråga, med beaktande av statens förklaringsbörda och utifrån den utredning som finns i målet.
- 3.3.6 Även en rättsfråga kan naturligtvis ”falla utanför” processramen i vissa fall, om en part lämnat ett entydigt vitsordande eller erkännande i frågan. Det anses följa av dispositionsprincipen. (Se bl.a. Nordh, *Processens ram i tvistemål*, 2019, version 4, JUNO, s. 112–114 om erkännandets verkan avseende rättsliga ställningstaganden.) Så är dock inte fallet här.
- 3.3.7 Makarna Brodin har förklarat att de av processekonomiska skäl inte kommer att göra gällande och argumentera i frågan om beslutens proportionalitet. Frågan har därmed överlämnats åt domstolen att avgöra. Någon disposition som innebär att frågan har hamnat utanför processramen har de däremot inte vidtagit. Tvärtom har de – efter att staten aktualiserat frågan under förberedelsen i tingsrätten – uttryckligen förklarat att de *inte erkänner* att besluten har varit proportionerliga (se tingsrättens aktbilaga 57, p. 1.2). Något hinder för tingsrätten att pröva frågan har alltså inte förelegat.
- 3.3.8 Makarna Brodin delar också tingsrättens bedömning att det var lämpligt att pröva frågan om proportionalitet – även om frågan inte varit avgörande för utgången – av hänsyn till instansordningens princip. Tingsrättens bedömning har alltså varit befogad. Bedömningen framstår vidare, enligt makarna Brodins uppfattning, som korrekt i sak.

3.3.9 Staten har antecknat som sin inställning i tingsrätten att ”ett eventuellt ingrepp [i makarna Brodins egendomsskydd] [...] har stått i proportion till det syfte som ska uppnås” (se tingsrättens aktbilaga 152, punkt 3.b). Om staten velat utveckla sin argumentation i det hänseendet har det stått staten fritt att göra det. Makarna Brodins inställning är dock densamma som i tingsrätten. De *erkänner inte* att inskränkningarna har varit proportionerliga – med de kommer av processekonomiska skäl inte att föra någon särskild argumentation i denna del av målet, utan överlåter åt rätten att pröva frågan.

(iv) Sammanfattning

3.3.10 Sammanfattningsvis har tingsrätten korrekt bedömt att Skogsstyrelsens registreringsbeslut har inneburit överträdelser av makarna Brodins egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.

4 STATEN HAR ÖVERTRÄTT MAKARNA BRODINS RÄTT TILL DOMSTOLSPRÖVNING

4.1 Parternas inställning

4.1.1 Makarna Brodin har gjort gällande att det skett en överträdelse av deras rätt till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europakonventionen, eftersom Högsta förvaltningsdomstolen avvisat deras överklagande av Skogsstyrelsens registreringsbeslut i stället för att pröva dem i sak. I andra hand har de gjort gällande att samma omständigheter innebär att staten har överträtt deras rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.

- 4.1.2 Staten har erkänt en överträdelse av makarna Brodins rätt till domstolsprövning under förutsättning att en överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd konstateras i målet. Tingsrätten har konstaterat en överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd – och följaktligen en överträdelse av deras rätt till domstolsprövning i enlighet med statens erkännande (se s. 14 i tingsrättens dom).
- 4.1.3 Tingsrättens bedömning i denna del är okontroversiell.
- 4.1.4 Makarna Brodin delar däremot inte statens uppfattning att en överträdelse av rätten till domstolsprövning *förutsätter* att det skett en konstaterad inskränkning i eller överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd (se p. 76 i statens kompletterande överklagande). En överträdelse av rätten till domstolsprövning kan föreligga oaktat bedömningen i fråga om egendomsskyddet. Det följer av gällande praxis avseende rätten till domstolsprövning i Europakonventionen, vilket utvecklas nedan.
- 4.2 En överträdelse av rätten till domstolsprövning kan föreligga oaktat bedömningen i fråga om egendomsskyddet**
- 4.2.1 Artikel 6.1 i Europakonventionen innebär att var och en har rätt till en domstolsprövning om det föreligger en *reell och seriös tvist* avseende hans eller hennes *civila rättigheter eller skyldigheter*. Utgången av tvisten ska också vara *direkt avgörande* för klagandens rätt. (Se SOU 2025:2 s. 55 f. samt ”Klimattalan” NJA 2025 s. 88 p. 31.)
- 4.2.2 En viktig aspekt av rätten till domstolsprövning är att det tvistiga anspråket inte måste vara fastställt, visat eller ens välgrundat. Det räcker att det finns *rimliga grunder* för anspråket (se

”Klimattalan” p. 31). Om en klagande påstår att det skett ett otillåtet ingrepp i en (civil) rättighet som skyddas av den nationella rättsordningen, krävs det alltså inte att det först *fastställs* att så är fallet för att en rätt till domstolsprövning ska föreligga. Det räcker att domstolen konstaterar att klaganden haft rimliga grunder för påståendet för att domstolen ska göra en prövning i sak av om det skett ett otillåtet ingrepp i rättigheten. Därför kan en överträdelse av rätten till domstolsprövning föreligga i det förevarande målet oaktat bedömningen i frågan om makarna Brodins egendomsskydd. Med andra ord: en överträdelse av rätten till domstolsprövning kan förelegga redan på den grunden att makarna Brodin hade rimliga grunder för sitt överklagande, även om domstolen sedan vid en fullständig sakprövning kommer fram till att deras överklagande inte skulle bifallas.

4.3 Staten har överträtt makarna Brodins rätt till domstolsprövning

4.3.1 Makarna Brodin gör gällande att förutsättningarna enligt artikel 6.1 i Europakonventionen (se p. 4.2.1 ovan) är uppfyllda, och att de därmed har haft rätt till en domstolsprövning, oaktat utgången i frågan om egendomsskyddet. Skälen för det är följande.

(i) Det föreligger en reell och seriös tvist

4.3.2 Av både Europadomstolens och Högsta domstolens praxis framgår att en uppkommen tvist ska presumeras vara reell och seriös, om det inte finns klara indikationer på att så inte är fallet (se NJA 2013 s. 813).

4.3.3 Makarna Brodin har haft en tvist med Skogsstyrelsen och i tre instanser gjort gällande att registreringsbesluten är otillåtna och ska upphävas. Det är uppenbart att tvisten mellan makarna Brodin och Skogsstyrelsen har varit reell och seriös i det här fallet, och det kravet är alltså uppfyllt.

(ii) Tvisten rör en rättighet enligt nationell rätt som är av civil karaktär (en civil rättighet)

4.3.4 Av Europadomstolens och Högsta domstolens praxis framgår att bl.a. egendomsskyddet är en rättighet enligt nationell rätt som är av civil karaktär (se bl.a. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 23 September 1982, § 79, Series A no. 52 samt "Klimattalan" p. 71, där Högsta domstolen konstaterar att enskildas skydd mot kränkningar av deras rättigheter i Europakonventionen utgör en civil rättighet i den mening som avses i artikel 6.1). Den aktuella tvisten har handlat om huruvida Skogsstyrelsens registreringsbeslut är förenliga med egendomsskyddet, och kravet är alltså uppfyllt.

(iii) Utgången av tvisten har varit direkt avgörande för den rätt makarna Brodin gjort gällande

4.3.5 Av Europadomstolens och Högsta domstolens praxis framgår att rätten till domstolsprövning inte är tillämplig om det bara finns ett svagt samband mellan utgången av tvisten och en angiven rättighet, eller om avgörandet bara har avlägsna konsekvenser för rättigheten. Så har ansetts vara fallet bl.a. när en talan går ut på att tillvarata allmänna intressen (så kallad *actio popularis*) snarare än klagandens individuella intressen. Europakonventionen kräver inte att fördragsstaterna tillåter t.ex. *actio popularis* eller abstrakt

normprövning. (Se *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland* [GC], no. 53600/20, § 596, 9 April 2024 samt ”Klimattalan”, särskilt p. 31 och 35–36.)

4.3.6 Makarna Brodin har gjort gällande att registreringsbesluten – som avser deras fastigheter och berör dem personligen – ska upphävas eftersom de saknat stöd i rättsordningen. Det rör sig inte om en sådan situation där det handlar om avlägsna konsekvenser eller ett svagt samband mellan utgången av tvisten och deras individuella rättigheter. Utgången av tvisten har varit direkt avgörande för den rätt som makarna Brodin gjort gällande, och kravet är alltså uppfyllt.

(iv) Det finns rimliga grunder för makarna Brodins anspråk

4.3.7 Som angetts ovan krävs inte att ett ingrepp i eller en överträdelse av en angiven rättighet *konstateras* för att en rätt till domstolsprövning ska föreligga. Till skillnad från vad staten anger krävs det alltså inte att det är fastställt att det skett ett ingrepp i eller en överträdelse av egendomsskyddet för att en rätt till domstolsprövning ska föreligga; detta är ju vad domstolsprövningen ska avse (jfr p. 76 i statens kompletterande överklagande). Det krävs bara att det finns *rimliga grunder för* anspråket.

4.3.8 Staten har angett att det inte finns rimliga grunder för makarna Brodins påstående att registreringsbesluten utgör otillåtna ingrepp i deras egendomsskydd och att de ska upphävas.

4.3.9 Makarna Brodin delar inte den uppfattningen.

- 4.3.10 Att nyckelbiotopsregistreringar typiskt sett påverkar en skogsägares möjligheter att förfoga över sin skog har konstaterats bl.a. i den statliga utredningen SOU 2020:73 (se t.ex. s. 736 ff.), i uttalanden från Skogsstyrelsens egen generaldirektör (se tingsrättens aktbilaga 2), och framgår vidare av sakkunnigutlåtandet i målet (se tingsrättens aktbilaga 78). Det finns alltså rimliga grunder för påståendet att registreringsbesluten haft en sådan praktisk och påtaglig påverkan på makarna Brodins förfogandemöjligheter att det rör sig om ett ingrepp i deras egendomsskydd.
- 4.3.11 Att registreringsbesluten saknat stöd i lag har fastställts både av ett stort antal förvaltningsdomstolar runt om i landet och i en statlig utredning (se ovan avsnitt 3.2). Högsta förvaltningsdomstolen prövade inte frågan i HFD 2024 ref. 1 och har alltså inte kommit fram till någon annan slutsats.
- 4.3.12 Makarna Brodin har därmed haft rimliga grunder för påståendet att registreringsbesluten ska upphävas eftersom de innebär ett ingrepp i deras egendomsskydd som saknat stöd i lag och att det därför föreligger en överträdelse av deras egendomsskydd.
- 4.3.13 Slutsatsen är därmed att makarna Brodin har haft rätt till en domstolsprövning av sitt anspråk.
- 4.3.14 I och med att deras talan avvisades i HFD 2024 ref. 1 har makarna Brodin inte fått tillgång till en domstolsprövning som har kunnat innebära att registreringsbesluten upphävs. Det föreligger därför en överträdelse av makarna Brodins rätt till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europakonventionen.

4.4 Det föreligger i vart fall en överträdelse av makarna Brodins rätt till ett effektivt rättsmedel

- 4.4.1 I andra hand har makarna Brodin gjort gällande att staten har överträtt deras rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.
- 4.4.2 Förutsättningarna för rätten till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 är, såvitt gäller omständigheterna i detta mål, i allt väsentligt desamma som för rätten till domstolsprövning enligt artikel 6.1 (se ”Klimattalan” p. 69, där det framgår att den som på rimliga grunder påstår sig ha utsatts för en kränkning av sina konventionsrättigheter har rätt till ett effektivt rättsmedel enligt nationell rätt). I praxis avseende artikel 13 har Europadomstolen dock uttryckligen slagit fast att ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 måste kunna leda till att en *pågående rättighetsöverträdelse upphör*. (Se t.ex. rättsfallen *Georgian Muslim Relations and Others v. Georgia*, no. 24225/19, § 104, 30 November 2023; *Semikhvostov v. Russia*, no. 2689/12, § 68, 6 February 2014; och *Jovanovic v. Sweden*, no. 10592/12, § 61, 22 October 2015.)
- 4.4.3 Makarna Brodin har gjort gällande att det föreligger en pågående överträdelse av deras egendomsskydd. Det finns inget effektivt rättsmedel som kan leda till att den pågående överträdelsen upphör. För det fall att hovrätten mot förmodan skulle komma fram till att det inte föreligger en överträdelse av deras rätt till domstolsprövning, har det alltså i vart fall skett en överträdelse av makarna Brodins rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.

5 SKADESTÅND ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR ATT GOTTGÖRA ÖVERTRÄDELSERNA

- 5.1 Tingsrätten har kommit fram till att det är nödvändigt att utge skadestånd till följd av överträdelserna av makarna Brodins egendomsskydd och rätt till domstolsprövning. Staten har invänt mot tingsrättens bedömning och anfört att överträdelserna är av sådant slag att det inte varit befogat att utge skadestånd (se p. 79 i statens kompletterande överklagande). Makarna Brodins inställning är alltjämt att det är nödvändigt att utge skadestånd, och att tingsrättens bedömning därmed är korrekt.
- 5.2 Enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen ska skadestånd för bl.a. överträdelser av konventionsskyddade fri- och rättigheter utgå i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelserna. Kravet på nödvändighet är tänkt att fånga *dels* fall där den enskilde inte utnyttjat andra tillgängliga rättsmedel som kunnat avhjälpa överträdelserna, *dels* fall där den ideella skadan – med hänsyn till överträdelsernas art – värderas till mindre än 10 000 kronor. (Se prop. 2017/18:7 s. 59 och 66.)
- 5.3 Makarna Brodins inställning är att det är nödvändigt att utge skadestånd i målet, bl.a. eftersom makarna Brodin redan har försökt komma till rätta med överträdelserna genom den bakomliggande förvaltningsprocessen, och eftersom det rör sig om förhållandevis allvarliga överträdelser av grundläggande rättssäkerhetsgarantier, som motiverar ett klart högre värde än 10 000 kronor i ideellt skadestånd. Vad gäller makarna Brodins inställning till skadeståndets storlek hänvisar de till grunderna för sitt överklagande (se aktbilaga 2).

5.4 Sammanfattningsvis har tingsrätten korrekt bedömt att det är nödvändigt att utge skadestånd för överträdelserna av makarna Brodins rättigheter.

6 MÅLETS FORTSATTA HANDLÄGGNING

6.1 Hovrätten har redan bokat ut tid för huvudförhandling i målet. Makarna Brodin instämmer i hovrättens bedömning att målet ska avgöras efter huvudförhandling.

6.2 För kännedom uppskattar makarna Brodin att de behöver cirka 75 minuter för sin sakframställan och 60 minuter för plädering.

7 BEVISUPPGIFT

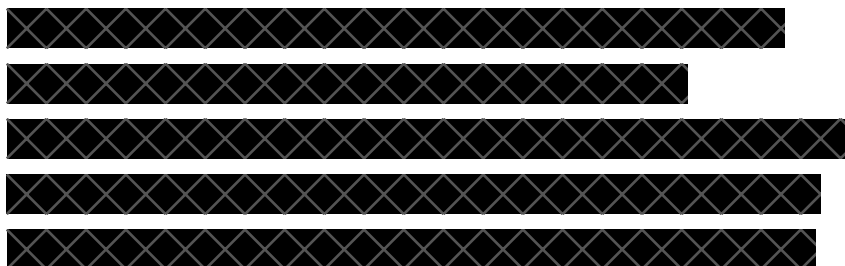
7.1 Makarna Brodin åberopar samma bevisning i hovrätten som i tingsrätten (se tingsrättens aktbilaga 57, avsnitt 7 och tingsrättens aktbilaga 134, avsnitt 2). Makarna Brodins bevisuppgift framgår samlat nedan.

7.2 Muntlig bevisning

7.2.1 Partsförhör under sanningsförsäkran med

(a) Karin Brodin

(b) Pär Brodin

Som ovan,

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end.

Fredrik Bäärnhielm Thorslund

A handwritten signature in black ink, featuring a large, stylized 'J' followed by 'onstoj' and a long horizontal stroke.

Elmer Jonstoj Berg

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke.

Måxim del Río Diaz